

ROMERSK-KATOLSK MISJON I VÅR TID

En oversikt

av

NILS BLOCH-HOELL

Historisk bakgrunn

Den romersk-katolske kirkes historie har vært vår egen kirkes historie. Det gjelder selvsagt også misjonshistorien. Denne hadde sine storhetstider og sine perioder med stagnasjon, både i oldtid og middelalder. Men aldri stanset evangeliets løp helt.

Blant middelalderens misjonærer finner vi noen av kirkens fremste: Bonifacius, Ansgar og Raymundus Lullus, for å nevne tre navn. Fransiskanerordenens stifter var selv misjonær, og ordenen ble sterkt misjonerende. Og Døminikanerordenens valg-sprog var «gå ut i all verden!» Men middelalderen brakte også kirken tap. Islam suget til seg områder som hadde eid evangeliet. Og i vest bredte forfallet seg i kirken. Men forfallet rådde ikke rommet alene, og sterke misjonerende krefter rørte seg. Mot slutten av middelalderen og inn i den nye tid skulle disse krefter folde seg ut på nye felter og få nye redskaper.

De store oppdagelser åpnet ukjente områder og kalte på nytt mannskap fra munkenes rekker, og særlig fra det nye *Jesu Selskap* (Jesuitterordenen 1540). I Afrika, Amerika og Asia hadde den katolske misjon på 1500- og 1600-tallet en kraftig ekspansjon. Frem til ca. år 1700 var så godt som all misjon det samme som romersk-katolsk misjon.¹

Den misjon som fulgte i de store oppdagelsers spor, var organisert som *patronatsmisjon*. Den 4. mai 1493 undertegnet Alexander VI det såkalte *padroadokumentet*. Ved dette ble den ikke-europeiske verden delt i en østlig del under den portugisiske konges patronat (padroado), og en vestlig under den spanske konges herredømme. De to monarker hadde ansvar for utbredelsen av den kristne tro i hvert sitt geografiske område.² Imperial-

isme og patronatmisjon gikk hånd i hånd. Misjonen kom, især i de spanske områder, så avgjort i annen rekke, og tvangskristning og massedåp var vanlig.³ Vidtgående kirkelige jurisdiksjonsfullmakter var gitt den spanske og den portugisiske kongen. Til å begynne med hadde patronatsystemet visse fordeler for kirken, men etter hvert ble det til en hindring og en hemsko, sier den katolske misjonsforsker *Johs. Beckmann*.⁴

De store munkeordener, særlig fransiskanere og dominikanere, men også benediktinere og augustinere og enda mer jesuittene leverte misjonsmannskapet. Og kongene hadde den administrielle ledelse av misjonen. Paven hadde satt seg selv utenfor. Dette er en av grunnene til at Propagandakongregasjonen ble opprettet i 1622. Patronatmisjonen opphører ikke med dette, men katolsk misjon fikk i Propagandaen et stadig mektigere sentralorgan.

På 1700-tallet skrumpet den katolske misjonsvirksomhet inn. Det var flere årsaker til dette: den religiøse avkjøling som fulgte med opplysningstiden, Jesuitterordenens opphevelse i 1773 og den såkalte ritestriden som ødela så meget for misjonen i China og India. Men i begynnelsen av det nittende århundre opplevde den katolske kirke en ny misjonsvekkelse som fremdeles varer ved.

Hva forstår katolikkene med misjon?

Spørsmålet er ikke så lett å besvare. Det eksisterer ikke noen dogmatisk definisjon av misjonsbegrepet. Ja, *Andreas Semois* klaget i 1948 over at det absolutt grunnleggende spørsmål for misjonsvitenskapen, nemlig definisjonen av misjonsbegrepet inntil da *ikke var gjennomarbeidet*.⁵ Siden den gang er det riktignok skrevet atskillig om saken.⁶ Men i en bok som utkom i 1961 sier Semois på nytt at det hersker uklarhet om hva ordet misjon betyr. Og nå er det ikke først og fremst mangelen på misjonsvitenskapelig drøftelse den kjente fransk-kanadiske missiologen viser til, men en uklarhet som skyldes en bestemt tendens som man særlig finner i Frankrike fra 1940-årene av. Man vil bruke ordet misjon også om den virksomhet som tar sikte på rekristianisering av Europa. Semois tar bestemt avstand fra dette.⁷ Oppfatningen hadde også sine talsmenn ved det annet Vatikankonsil.

Et av medlemmene i konsilkommisjonen for misjon hevdet at misjon foregikk ikke bare i Afrika og Asia, men også i New York, Chicago, Boston, London og Paris.⁸

Nå er tanken om en indre misjon langt fra ny i den katolske kirke. Endog kirkeretten, *codex iuris canonici*, canon 1349, taler om indre misjon.⁹ Men kirkeretten opprettholder bruken av ordet misjon primært som *missio externa*, ytre misjon.¹⁰ Selve ordet misjon, *missio* — utsendelse —, finner vi i trykte kilder første gangen brukt av jesuittene på 1500-tallet. Før den tid talte man om evangelisering, kristianisering, troens utbredelse o. l.¹¹ I en ganske kort leksikalsk utredning nevner *Thomas Ohm* disse aktuelle betydninger av ordet misjon: a. den handling å sende misjonærer ut til «folkene», b. den tilsvarende gjerning blant de som ikke er disipler, de som er uten Gud, c. bestemte områder, for eksempel Asia-misjon. I den siste betydning kan ordet også brukes i flertall.¹² Dette kan gi en overfladisk orientering, men først ved å studere de forskjellige katolske håndbøker i misjonsteori får man innblikk i hvor høy grad nåværende katolsk missiologi arbeider med å klarlegge misjonsbegrepet. Det er innlysende at misjonsbegrepet på det nøyeste er knyttet sammen med misjonens *målsetting*, noe som igjen henger sammen med hvordan man oppfatter forholdet mellom kristendommen og de andre religioner.¹³ Og da er det ikke tilstrekkelig å stanse bare ved det som har opptatt misjonsdebatten i den evangeliske kristenhet i tiden etter første verdenskrig, nemlig forholdet mellom den naturlige og den overnaturlige åpenbaring, altså om de ikke-kristne religioner skal sees som forberedelse for evangeliet, eller bedømmes helt avvisende. Uklarheten innen missiologien skyldes uklarhet innen systematisk teologi. (Hvis man da ikke mener at Karl Barth har sagt det endegyldige!) Man kommer ikke utenom dette spørsmål: finnes frelsesmuligheter også for ikke-kristne? Problemet er i og for seg like brennende for evangelisk teologi som for katolsk. Men la oss høre hva en av vår tids fremste katolske systematikere uttaler: «Ein Missionar von heute kann nicht mehr, wie etwa Franz Xaver noch, der Überzeugung sein: Gehe ich zu den Japanern, lehre und predige ich ihnen Christus, dann

sind sie für den Himmel gerettet. Bleibe ich in Europa, dann gehen sie verloren — so wie ihre Vorfahren verloren sind, da sie nie von Christus gehört haben und ohne Taufe gestorben sind.» — «Es ist als Tatsache anzunehmen, dass der Bruder (dvs. mitt medmenneske) auch ohne mich eine Möglichkeit des Heils hat.»¹⁴ Det annet Vatikankonsils misjonsdekret forfekter i forsiktige vendinger samme opfatning. Det heter, i dansk oversettelse, at «Gud kan føre mennesker der — uden egen skyld — ikke kender evangeliet, ad veje, som kun han kender, til troen, uden hvilken det er umuligt at have hans velbehag».¹⁵

Nå er det jo slett ingen ny tanke at Guds universelle frelsesvilje vet å finne veier vi ikke kjenner til frelse for dem som ikke i dette liv virkelig har møtt Kristus. I midten av forrige århundre vakte nettopp den tanken voldsom strid i vårt land i forbindelse med W. A. Wexels' katekismeforklaring. Og metodismens lærefedre, John Wesley og John Fletcher hevdet begge at hedningene hadde frelsesmuligheter, selv om de aldri hadde hørt evangeliet.¹⁶ Ledere i den intenst evangeliserende og misjonerende pinsebevegelse har uttalt seg i lignende retning.¹⁷ Det lar seg således gjøre å kombinere overmåte sterk misjonsiver med antagelsen av frelsesmuligheter for ikke-kristne.

I den katolske kirke har det, forståelig nok, vært atskillig frykt for at det «nye» syn på hedningenes frelsesmuligheter skulle virke svekkende på misjonsaktiviteten.¹⁸

Jeg tror ikke at slike konsekvenser kan påvises. Rekrutteringen av den katolske misjonærstab kunne ganske visst ha vært bedre, men det samme er tilfelle med presterekrutteringen.¹⁹

Det har jo også gjennom kirkens historie vært godtatt lære at dåpen er nødvendig til frelse samtidig som man har regnet med unntagelser, idet Gud ikke har bundet seg selv, men sin kirke til sakramentene. Om denne tankekombinasjon *kan* ha svekket vurderingen av dåpen, så har den i alle fall ikke redusert den praksis å døpe.

Det synes som om nyere katolsk missiologi i noen grad har hatt vanskeligheter med misjonens målsetting og dermed også med misjonens begrepsbestemmelse, fordi *nødvendigheten* av

misjonen ikke lenger synes så innlysende. For *J. Schmidlin*, en av grunnleggerne av katolsk misjonsvitenskap, var saken ikke noe virkelig problem. Han taler om «*Rettung der Seelen*», og om «*die Christianisierung, das Christlichmachen und Christlichwerden der nicht-christlichen Welt im weitesten Sinne des Wortes*», og hevder at de to misjonsmål, enkeltomvendelse og folkekristianisering forenes i katolsk misjonssyn.²⁰ De fleste katolikker delte tidligere Schmidlins syn.²¹ Fra 1920-årene har et nytt misjonsbegrep arbeidet seg frem, særlig representert ved den franske jesuitt *Pierre Charles*, som foreleser i Louvain. Vi kan kalle dette synet for kirke-plantings-idéen, (*plantatio* eller *implantatio ecclesiae*). Ifølge denne oppfatning er misjonens oppgave å plante kirken der hvor den ennå ikke er etablert, det vil si å bringe frelsesmidlene (troen og sakramentene) innen rekkevidde «for alle sjeler av god vilje».²² Dette synet er senere dels kombinert med det mer tradisjonelle misjonsbegrep, dels utviklet i en noe annen retning, for eksempel ved *Henri de Lubac*. For de Lubac er misjonens uunnværlighet begrunnet med tesen om «den kollektive frelse». Ethvert menneske har enkeltvis mulighet for å finne frelsen, men menneskeheten som helhet kan ikke bli frelst uten kirken, in casu misjonen.²³ Atter andre, som *Carl Müller*, tar et direkte nytestamentlig utgangspunkt. Misjon er heroldvirksomhet (*keryssein*), å rope ut det glade budskap om forløsning, om Guds rike, å virkeliggjøre «*die Menschenwerdung des Logos in allen Herzen und allen Völkern*».²⁴ *Thomas Ohm* orienterer seg i sin store misjonsteori ut fra Matteus 28, 18–20, og definerer slik: «*Näherhin ist Mission für uns: 1. die Entsendung von christlichen Glaubensboten zu den Nichtchristen, 2. das dieser Sendung entsprechende Tun, also das «Jünger (Christi) machen», das «Christen machen», die von Gottes Gesandten getragen oder durchgeführte Verchristlichung nicht-christlichen Menschen und Völker, 3. das Ergebnis dieses Tuns, das Jünger-werden, und 4. die nichtchristliche Welt.*» Ohm slutter seg således i hovedsaken til *J. Schmidlin*, *G. Warneck* og *H. A. Krose* og sier uttrykkelig at dette misjonsbegrepet også er «*derjenige unseres christlichen Volkes*».²⁵ Jeg kan ikke nekte

meg den glede også kort å presentere det syn *Josef Glazik*, Ohms efterfølger ved universitetet i Münster, gjør seg til talsmann for. Jeg bygger på en orientering av Glazik for lærere i kristendoms-kunnskap.²⁶ Allerede overskriften forteller meget: *Guds misjon og kirkens*. Den første av Glaziks fem hovedtanker om misjonen tar utgangspunktet i det intertrinitariske forhold. Faderen «utsender» sin evige sønn, og Faderen og Sønnen «sender» sammen den Hellige Ånd. Dette minner jo om Johannes-evangeliet og om de økumeniske bekjennelser, men dessuten stemmer Glaziks tese utmerket overens med evangelisk missionsteologi. Glaziks tese: «*Die Mission der Kirche führt ihren Ursprung zurück bis in der Schoss des dreifaltig-göttlichen Lebens.*»²⁷ Willingen-konferansens utsagn fra 1952 lyder: «The missionary movement of which we are a part has its source in the Triune God Himself.»²⁸ Willingen-utsagnet er vesentlig på linje med *K. Hartensteins* misjons-teologi, som også preger *Georg F. Vicedoms* Missio-Dei tankegang.²⁹ Den videre fremstilling hos Glazik er denne: Mennesket er skapt til å omgås Gud, til å si ja til Gud, men mennesket har ikke sagt dette ja. I stedet for «arvenåde» gir det videre arveskyld. Da sendte Gud sin Sønn. «*Die Sendung des Sohnes Gottes in die Welt ist die Weise, wie Gott Seine Heilsabsichten mit der Welt verwirklicht: Mission Gottes.*»³⁰ Ethvert menneske er en «mulig kristen», «anonym kristen», en tanke som vi også finner hos *Karl Rahner*.³¹ Menneskeheten er bestemt for kirken som ikke er noe annet enn forsamlingen av dem som er kalt ut fra verden (Mrk. 1,14 ff). «*Die Mission besteht in der Verkündigung des Reiches Gottes und in seiner (grundlegenden) Verwirklichung*». Guds rike er nærværende i Kristi person og i forkynnelsen. Mennesket kan igjen få del i Guds rike. Men *metanoia*, omvendelsen, det nye sinn, er betingelsen. «Der Mensch muss sich bekehren.»³² Det vil utvilsomt glede mange norske misjonsvenner å lese hvordan Glazik forklarer hva som menes med omvendelse. «Diese Bekehrung zu Gott geschieht dadurch, dass der Mensch dem Evangelium glaubt;» . . . Å tro på evangeliet er å tro på Jesus. «Der Glaube bezieht sich deshalb schliesslich und endlich nicht auf eine wahre Lehre, sondern auf die personhafte Wahrheit,

das Wort Gottes in Person, auf Jesus Christus.» Henvisning til Joh. 6, 35. «Deshalb ist Glaube nicht nur, sondern mehr als «fest für wahr halten, was Gott geoffenbart hat» — glauben heisst in der Sprache des Evangelisten, der Sendung des Wortes Gottes: Zu Jesus kommen». Henvisning til Joh. 7, 37. — Troen er forutsetningen for å være disippel, og disippelsinnet er forutsetningen for å bli sendt. Grunnlaget for misjonen er Jesu ord fra Joh. 20, 21: «Likesom Faderen har utsendt meg, sender jeg også eder.»³³ *«Die Mission der Kirche ist die Fortsetzung der ewigen Sendung des Wortes Gottes und Seiner zeitlichen Sendung in die Menschheitsgeschichte hinein.» . . . «Weil die Mission die zentrale Seinsfunktion der Kirche ist, ist die Mission abhängig von Glaubensleben und Glaubensstand der Kirche — die Mission lebt aus der Glaubenskraft der Kirche oder sie stirbt an der Glaubenschwäche der Kirche.»*³⁴ Det er ikke vanskelig å oppdage at Glazik bruker de nytestamentlige utsagn på en slik måte at hans trosbegrep blir et korrektiv til den tradisjonelle intellektualisme. Jeg skal ikke med flere sitat vise hvordan Glazik videre forklarer misjonsoppdraget ut fra Mt. 28, 18–20, dåp og undervisning, og Ap. gj. 1, 8, idet han understreker at vitnetjenesten består i å meddele hva man har opplevd. Selvsagt, kunne man nesten si, trekker Glazik også inn det eskatologiske siktepunkt, som har spilt en så uhyre stor rolle i misjonens historie. Den tyske misjonstenkeren har betegnet den utredning det her dreier seg om som en skisse, og den er her bare resymert. Likevel tror jeg man har fått et inntrykk av i hvor høy grad Glaziks tankegang er konform med evangelisk missiologi, og hans misjonsteologi er, selvsagt, på alle vesentlige punkter i overensstemmelse med Vaticanum II, unntatt Glaziks trosbegrep, som på den annen side heller ikke står i strid med konsilet.

Det annet Vatikankonsil er som kjent det første av de 21 såkalte økumeniske konsil som har behandlet misjonen i et særskilt dekret. Det ble riktignok utarbeidet et dekretforslag om misjonen allerede til konsilet i 1869–70, men man rakk jo ikke å behandle dette.³⁵ Vi kan dessverre ikke her vise hvilken rolle misjonen spiller i alle de promulgerte (høytidelig godtatt av paven) konsil-

dokumenter fra Vaticanum II. Dette er utførlig kommentert av *Georg Schelbert* i *Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft*.³⁶ En gjennomgåelse av misjonsdekretets innhold ville også sprengne rammen for denne fremstilling. Vi skal bare nevne noen momenter i dekretet, momenter som kan belyse dets forståelse av misjonsbegrepet. Det blir da klart at misjonsdekretet er helt og holdent bestemt av det kirkebegrep som ligger til grunn for Vaticanum II's konstitusjon om kirken. Det kommer frem allerede i misjonsdekretets innledningsord om kirken som *det universelle frelsessakrament*. Selve uttrykket virker unektelig fremmed på ikke-katolikker, men sett sammen med andre formuleringer innebærer det en sterk misjonsappell.³⁷ Det sier i virkeligheten noe av det samme som kommer frem i den første perioden i dekretets første kapittel (i dansk oversettelse): «Kirken, som Gudsfolket på pilgrimsfærd, er ifølge sit væsen «missionerende», da den selv kan føre sin oprindelse tilbake til Sønnens og Helligåndens sendelse i overensstemmelse med Gud Faders plan.»³⁸ Dette er etter min mening dekretets viktigste utsagn. Det er intet som helst sensasjonelt ved det, og tatt hver for seg er de enkelte uttrykk vel kjente. En av disse tankene ble således under den 2. verdenskrig uttrykt slik av *Henri de Lubac*: «Église missionnaire, Église catholique, c'est en effet tout un.» Men her er de stillet sammen i en konsiluttalelse som for det første setter misjonen i sentrum av kirkens liv, den hører til *Esse Ecclesiae*.³⁹ For det annet forklares denne kirke, ikke som hierarkisk-juridisk institusjon, men som et *personsamfunn sammen med Gud*, som noe som stadig blir til. En følge av dette er hver enkelt og «Hele Kirkens samarbeid for misjonen», som det heter i overskriften til kapittel VI. For det tredje blir her *Missio Dei*-tanken offisiell lære, selv om det ikke dreier seg om et definert dogme. Georg Schelbert har skrevet at med dekretet er misjonene integrert i kirkens misjon og missiologien i ekklesiologien (læren om kirken).⁴⁰ Man kunne med like stor rett si at med *Missio Dei*-tanken er misjonen rykket inn i sentrum for teologien (læren om Gud) i aller egentligste forstand. Misjon er en konsekvens av den trenige Guds egen væreform og denne trenige Guds vesens-

bestemte forhold til verden. — Selvfølgelig motiverer også misjonsdekretet misjonen med å vise til Guds kjærlighet og universelle frelsesvilje, som jo også hører til de gamle gode teologiske hovedtanker. Generalinntrykket blir likevel et nytt bilde av forholdet kirke/misjon: *kirke er misjon*, og missiologi/teologi: *Teologi er nødvendigvis også missiologi*.

Også kirkeplantningstanken finner vi i misjonsdekretet. Men på bakgrunn av det som ovenfor er vist, kan den ikke tydes i første rekke i institusjonelle kategorier. Dertil holdes det hele sammen av to fundamentalt evangeliske synspunkter, det eskatologiske og tesen om at «Det viktigste middel til denne innplanten er forkyndelsen af evangeliet om Jesus Kristus.»⁴¹ Dekretet definerer ellers ikke misjonsbegrepet, men bruker som synonym for betegnelsen misjon eller misjonsvirksomhet hyppigst en eller annen sammensetning med ordene evangelium eller forkynnelse.⁴² Nødvendigheten av å forkynde evangeliet for alle mennesker er i dekretet blant annet knyttet til misjonsbefalingen og til tanken om den universelle kirke.⁴³ Men jeg synes ikke det er tilstrekkelig klart vist hvor nødvendig evangeliet er for dem det skal bringes til.⁴⁴

I en katolsk misjonshistorie sier forfatteren: «Vi katolikker forstår ved ytre misjon ikke bare arbeidet blant hedninger, ikke-døpte, men inneslutter i dette begrep også vervingen av ikke-katolske kristne.»⁴⁵ Hvoretter forfatteren meddeler at slik brukes ikke ordet misjon i hans bok. Misjonsdekretet bruker aldri ordet misjon i betydningen rekatolisering. Det står nok likevel ved lag at en rekke land med evangeliske folkekirker for så vidt regnes som misjonsland som de sorterer under den katolske kirkes misjonsdepartement, Propagandakongregasjonen. Dette gjelder fremdeles de skandinaviske land, selv om biskopene i disse land nå er regulære stiftsbiskoper og ikke titulærbiskoper (*episcopi in partibus infidelium*).⁴⁶

Den sterke aksentforskyvning i den katolske oppfatning av kirkebegrepet, særlig tanken om kirken som Guds folk, har medvirket til å åpne for en økumenisk oppfatning av misjonsopp-gaven. Derfor oppfordrer misjonsdekretet til økumenisk innsats

på misjonsmarken, til samarbeid med «atskilte brødre» i sosiale, tekniske, religiøse og kulturelle anliggender, ja endog til, hvor det er mulig, i fellesskap å avlegge vitnesbyrd overfor de ikke-kristne om troen på Gud og Jesus Kristus. Samtidig tar dekreter avstand fra både ukjærlig konkurranse og fra en indifferentisme som utvisker trosforskjellene.⁴⁷

Før vi går videre, vil vi gi en terminologisk opplysning. Når man i evangeliske kirker taler om apostel, så tenker man på «de tolv» eller i utvidet betydning på menn som har grunnlagt kirken i nye områder, som Ansgar, Nordens apostel. Katolikker bruker ordet i flere betydninger. De taler om *legmannsapostolatet*, som består i at legfolket «arbeider for Evangeliets forkyn-nelse og menneskenes helliggjørelse og for efter evne å føre Evangeliets ånd med seg og la den gjennomtrengte det verdslige liv, for slik å vitne åpent om Kristus og tjene til menneskenes frelse».⁴⁸ Av og til taler katolikkene om *apostolatet* eller misjons-apostolatet i betydningen *misjonsvirksomhet*, og da ikke med tanke på at «alle er missionærer i kraft af selve deres kald som kristne», men på dem som er det på en særlig måte i kraft av sitt kall og embete.⁴⁹

Det katolske misjonsapparat

Emil Birkeli skriver i sin misjonshistorie om katolikkenes «geniale organisasjon som protestantene inntil denne dag savner og misunner», og sikter da særlig til Propagandakongregasjonen som er «et felles misjonskontor for all katolsk misjon».⁵⁰

Den siste opplysningen er forresten ikke helt riktig. *Sacra Congregatio de Propaganda Fide* administrerer ikke alle katolske misjonsområder. Som den aller øverste leder av katolsk misjon står selvsagt paven. Dette er ikke bare en slutning vi kan trekke av den pavelige primat-tanke, men er begrunnet i kirkeretten.⁵¹ Dessuten finnes det organisasjoner som fungerer istedenfor Propagandakongregasjonen for visse områders vedkommende. *Sacra Congregatio pro Ecclesia Orientali*, Østkirkekongregasjonen, har med områdene i den nære Orienten å gjøre. Det er med andre ord departementet for de unerte østkirker, inndelt i den alex-

andrinske, den armenske og den bysantinske ritus osv. Som en levning av den portugisiske padroadomisjon er fremdeles portugisiske koloniområder tilknyttet patriarkatet Lisboa, og stillet under *Sacra Congregatio Consistorialis*, konsistorialkongregasjonen eller «biskopdepartementet»⁵² Propagandakongregasjonen ledes av en kardinalforsamling på noen og tyve medlemmer, med kardinalgeneralprefekten i spissen. Kardinalkongregasjonen har hatt som regel å møtes en gang i måneden. Generalprefekten for Propagandaen har så vidtgående fullmakter at han omtales som «den røde pave». (Paven er selv som regel hvitkledd, og jesuittergeneralen kalles «den sorte pave».) Propagandaen har en rekke, for tiden 52, rådgivere eller consultores. Disse er teologiske og kirkerettslige eksperter, noen av dem er biskoper, men de er ikke funksjonærer. De tilkalles eller rådspørres i hvert enkelt tilfelle. Den faste funksjonærstab er forbausende liten. «Departementssjefen» er selvsagt generalprefekten, for tiden armenieren, kardinal G. P. Agagianian. Den øverste daglige leder er sekretæren. Denne beskjedne tittel dekker et meget viktig embete, og innehaveren er ofte en erkebiskop. Under seg har han to undersekretærer. Så er det minudentene, sakberederne, som konsiperer skriv og aktstykker. De har gjerne doktorgrad i teologi eller kirkerett og må være meget sprogmechtige. De er spesialister på hvert sitt område, India for eksempel. Det er for tiden syv minuter. Til sin rådighet har de seks «skrivere». Det er ytterligere ansatt tre funksjonærer i arkivet, tre i protokollavdelingen, åtte i bokholderiet, to i kassen foruten tre i økonomiavdelingen. Dessuten er to knyttet til Propagandaens bibliotek, men disse har til daglig ikke noe direkte med misjonsarbeidet å gjøre. De fleste av funksjonærene er geistlige med høy spesialutdannelse. Blant de få ansatte legmenn er to av den høyadelige Pacelli-slekt, slektninger av Pius XII.

Som regel møtes hver uke generalprefekten, sekretæren og noen andre funksjonærer til «departementsmøte», «conventus sive congressus ordinarius». To ganger i måneden gir kardinalprefekten rapport til paven, og to ganger i måneden har sekretæren rådslagningsaudiens hos paven.⁵³ Dette har vært, og er

for så vidt fremdeles, arbeidsordningen i den katolske kirkes misjonsdepartement. Men Propagandaen skal omorganiseres. Den har kunnet arbeide raskt og effektivt. Men den har etter manges mening vært altfor «kurial». Den har representert kurien, den romerske sentralledelse, men ikke i tilstrekkelig grad verdenspiskopatet eller de unge kirker. Kravet om en reform av Propagandaen kom ganske forsiktig frem i debatten under annet Vatikankonsil, noe som vel skyldtes at de som følte reformbehovet sterkest, var biskopene fra de unge kirker, altså menn som sto i avhengighetsforhold til Propagandaen.⁵⁴ Da konsilet vedtok en reorganisering av Propagandaen, var det katolske kretser som trodde at den nåværende Propagandaen skulle «dø». ⁵⁵ Nei, Propagandaen skal nok leve videre, i en ny skikkelse, mektigere enn før. Misjonsdekretet slår fast at: «Kun «kongregationen til troens udbredelse» er kompetent myndighet for alle missionerne og for den samlede missionsvirksomhet; det tilkommer den at lede og koordinere missionsarbeidet i hele verden og de dertil knyttede hjelpeforetagender.» Unntatt er bare de unerte østkirker, men det tales uttrykkelig i en note om at det misjonsarbeid som *ennå forbigående* er underlagt andre kongregasjoner, må holde seg i nær kontakt med Propagandaen.⁵⁶ I Paul VI's Motu proprio *Ecclesiae Sanctae* av 12. august 1966 ga paven videre retningslinjer for realiseringen av fire konsildekreter, blant dem misjonsdekretet. Retningslinjene har dels foreløbig karakter (ad experimentum). Paven bestemmer her at det misjonsarbeid som sorterer under andre kongregasjoner enn Propagandaen, skal ha et spesielt kontaktorgan eller misjonsavdeling i vedkommende kongregasjon, som skal samarbeide med Propagandaen.⁵⁷ Det høres kanskje underlig ut for en ikke-katolikk, men misjonsdekretet tar faktisk sikte på en sterkere *koordinering* av misjonsarbeidet. Og det gjelder ikke bare sentralledelsen i Roma, men også hjemmearbeidet og arbeidet i de unge kirker. De forskjellige misjonsordener har tidligere vært nokså selvstendige på sitt felt. Nå understrekes det at også ordensfolk skal være underlagt sin biskop.⁵⁸

Dette koordineringsprinsipp er ikke tilfeldig og angår ikke

utelukkende misjonen. Det henger sammen med Vaticanum II's sterke betoning av *universalkirken* og av den *biskopelige kollegialitet*. Disse to bærende idéer kommer til uttrykk i Propagandaens nye organisasjonsform. Derfor bestemmer den nevnte Motu proprio, punkt 15, at følgende 24 skal ha sete i styret (the direction) for Propagandaen og ha en avgjørende stemme (deliberative vote): tolv prelater fra misjonsmarkene (de unge kirker eller lokalkirkene), fire fra andre regioner, «nødområder uten misjonsstatus», fire overhoder for misjonsinstitusjoner og fire fra de pavelige misjonshjelpeselskaper.⁵⁹ Jeg antar at det med «nødområder uten misjonsstatus» siktes til det underbemannede Latin-Amerika. Karl Müller har uten tvil rett i at «Lateinamerika ist – theologisch gesehen in weiten Teilen noch eigentlich Missionsland».⁶⁰ Misjonsinstitusjoner refererer seg til misjonsordener og kongregasjoner.⁶¹ Jeg antar at generalene eller lederne for følgende ordener i første omgang kommer i betraktning: Jesuitterordenen, Fransiskanerordenen, Salesianerne av St. Johannes Bosco og de såkalte hvite fedre. Men det har jo i tidens løp skiftet noe med hensyn til hvilke ordener som leverer de fleste misjonsprester. Ordlyden i dekretet tyder på at misjonsnonneordenene skal bli representert. Både dekretet og de senere bestemmelser fremholder at det er paven som utpeker de 24 nye representanter, men forslag på kandidater skal komme fra biskopkonferansene, rimeligvis de som sammenkalles i de unge kirker, videre fra misjonsinstitusjonene og endelig fra de pavelige misjonshjelpeselskaper.⁶² De 24 velges eller utpekes for fire år og skal, åpenbart sammen med Propagandaen, tre sammen to ganger årlig. Omkring en femtedel går ut hvert år. Det skal også oppnevnes rådgivere, vitenskapsmenn (missiologer) eller menn med praktisk erfaring. Disse skal samle inn informasjon, uttale seg om misjonsmetoder og legge frem vitenskapelig underbygde betenkninger om misjonsarbeidet. Både den praktiske og den misjonsvitenskapelige sakkunnskap vil således gjøres seg gjeldende på en ganske annen måte enn tidligere.⁶³

Vi skal i en senere undersøkelse se at *økmunikken* heretter vil bli innarbeidet i den katolske preste- og misjonærutdannelse.

Den vil også la sin røst høre i Propagandakongregasjonen. Presidenten for sekretariatet for kristen enhet skal *ex officio* være medlem av Propagandaen, likesom generalprefekten for Propagandaen skal ha sete i sekretariatet for kristen enhet. De respektive sekretærer skal være rådgivere.⁶⁴ Propagandaens kardinaler vil heretter måtte dele sin makt med episkopatet fra de unge kirker og med spesialister i missiologi, men Propagandaens makt blir faktisk større enn før fordi den skal gjøre seg gjeldende også i de andre kongregasjoner som har med misjon å gjøre. De siste rester av patronatmisjon vil forsvinne.

Som tidligere er det Propagandaen som har rett til å fordele misjonærene, opprette nye stift eller misjonsfelt, nominere biskoper, utarbeide direktiver og arbeidsprogram, bevilge midler til forskjellige misjonsformål og så videre.⁶⁵ I praksis vil forslag om et nytt misjonstiltak ofte komme fra de unge kirker eller fra en misjonsorden, men det tilkommer Propagandaen å treffe avgjørelsen. Når et nytt misjonsfelt eller distrikt skal opprettes, er det viktig for kontinuiteten og enheten at arbeidet bygges opp ledd for ledd som en del av den organiserte, universelle kirke.

I spissen for et nybrottsarbeid på misjonsmarken kan stå en prest som regnes som misjonsleder. På et senere stadium eller hvis det dreier seg om et noe større nytt misjonstiltak, kalles misjonslederen for *prefekt*. Også prefekten er vanligvis prest, men med bestemte fullmakter, plikter og rettigheter. Prefekten utnevnes av Propagandaen. Når misjonsarbeidet har nådd et tilstrekkelig omfang, blir det ledet av en *apostolisk vikar*, som nesten alltid har bispevigsel, og utnevnes ved pavelig skriv (breve). Neste stadium er så at det apostoliske vikariat omdannes til regulært stift. Det behøver likevel ikke å bety at det opphører å være misjonsområde og dermed unndraes Propagandaens overhøyhet. Med tiden blir så flere stift sluttet sammen til en provins med en erkebiskop som leder.

For å opprettholde direkte kontakt med et land har paven *internuntiaturer* som så kan opphøyes til *nuntiaturer*. En nuntius er pavens diplomatiske representant ved et lands regjering, samti-

dig som han fører oppsyn med og gir rapport om de kirkelige forhold i landet. Enten han befinner seg i et katolsk land eller i et land hvor det ennå drives misjon, kan en nuntius yte sin kirke store tjenester. — I mindre land kan det opprettes et delegatur som er uten vanlig diplomatisk karakter, men med rapportplikt.⁶⁶ Propagandakongregasjonen har utøvende administrativ myndighet og til en viss grad lovgivende myndighet, for så vidt som den kan gi direktiver om arbeidsprogram og metoder. Selvsagt, kunne man nesten si, har den også bevilgende myndighet. Skjønt Propagandaen råder ikke på noen måte over så store inntekter som ikke-katolikker har lett for å forestille seg. Et besøk i den katolske kirkes misjonsdepartement i Palazzo della S. C. di Propaganda Fide på Piazza di Spagna i Roma viser nok en staselig renessanse-bygning hvor Propagandaen har holdt til fra 1633.⁶⁷ Men en vandring gjennom kontorene forteller om nøktern sparsommelighet. Det er nok nødvendig, for de unge katolske kirker er bare kommet et stykke på vei med hensyn til økonomisk selvstendighet. I Afrika, for å nevne et eksempel, bestrider en tredjedel av de katolske menigheter sine løpende utgifter, men byggearbeidet må overalt realiseres ved utenlandsk kapital.⁶⁸ Den mest kapitalkrevende del av det katolske misjonsarbeid er skole- og universitetsverket.⁶⁹ Propagandaens administrasjonsutgifter går over Vatikanets budsjett. De midler som Propagandaen sender ut til «misjonene» (feltene), kommer i alt vesentlig inn gjennom fire pavelige hjelpeselskaper. Det eldste av dem er «*Det pavelige verk til troens utbredelse*» (Pontificium opus a propagatione fidei) som ble grunnlagt i Lyon i 1822 av *Pauline Maria Jaricot*. Hun organiserte grupper på ti som hver uke skulle be for misjonen og gi 5 cent pro persona. Arbeidet vokste og spredte seg med tiden til mange land, men beholdt fransk ledelse inntil hovedkvarteret av Pius XI i 1922 ble flyttet til Propagandapalasset og foreningen fikk betegnelsen «pavelig».⁷⁰ I 1964 hadde foreningen mer enn en million medlemmer i 46 land. I Vest-Tyskland har foreningen sin sentral i Aachen. Her har man et rikt materiale til rådighet for å spre misjonskunnskap, blant annet et bildearkiv med 20 000 bilder, lysbilde-

arkiv og så videre. Sentralen utgir seks ganger årlig «*Weltmission*» i avisformat i over 800 000 eksemplarer, det særdeles vakert utstyrte ungdomshefte «*C. R. Illustrierte*» i ukebladformat i 200 000 eksemplarer og tidsskriftet «*Die Katholische Missionen*» i 46 000 eksemplarer.

Det må nevnes at det er dette pavelige misjonsverk som i 1926 tok initiativet til det som er blitt en fast og inntektsbringende institusjon, den årlige misjonssøndag i oktober.⁷¹ «*Det pavelige misjonsverk for barn* (Pontificium Opus a Sancta Infantia) skylder biskopen av Nancy sin tilblivelse i 1843. Også dette skulle være en bønne- og offerforening, under mottoet barn hjelper barn. Det er tanken at alle døpte barn skal bli stående som medlemmer til de fyller 14 år. Bare i Tyskland hadde foreningen i 1962 1 727 000 medlemmer.⁷² Også «*Det pavelige verk av den hellige Peter for stedegne («innfødte») prester*» (Pontificium Opus a Sancto Petro Apostolo pro Clero Indigena), oppstod i Frankrike i forrige århundre (1889) takket være en kvinne, *Stephanie Bigard*. I likhet med de to før nevnte hjelpeselskaper er også denne foreningens hovedkvarter flyttet til Roma og av Pius XI i 1922 utmerket med betegnelsen «pavelig». Den samler meget betydelige beløp til utdanning av prester for de unge kirker. I 1962 understøttet den 445 gutte- og presteseminarer med noen og femti millioner norske kroner.⁷³

Den pavelige presteforening for misjon (Pontificia Cleri Consociatio Missionalis) ble først til i 1916. Hele 95 prosent av det katolske presteskap er medlemmer av denne forening. Det finnes også en rekke andre misjonsforeninger som har til formål å be for misjonen og å samle midler til den.⁷⁴ De ca. 60 lederne for de fire store pavelige misjonshjelpeverk samles årlig i mai i Roma for å ta stilling til søknader om støtte. I 1965 hadde man til behandling 1102 vel funderte spørsmål om hjelp til reparasjon eller bygging av hus, hospitaler, kirker, o.l. Ordinære subsidier gis til kirkelige territorier og underhold av misjonspersonell. Ekstraordinære subsidier gis til nybygg og eventuelt katastrofehjelp. Det er i alt 770 stift og erkestift som er avhengige av Propagandaen, og støtte ble i 1965 ytterligere gitt til 33 andre stift.

I 1965 ble det ytet et ekstraordinært beløp på ca. syv millioner kroner til kateketisk opplæring. Til rådighet hadde Propagandaen det året ca. 192 millioner, et forbausende lite tall. Propagandaens informasjonstjeneste kan da også opplyse at man trengte ytterligere 350 millioner kroner.⁷⁵

I virkeligheten representerer det beløp som Propagandaen sender ut til de unge kirker bare ca. ti prosent av det totalbeløp som sendes ut. De øvrige nitti prosent sendes gjennom de store misjonsordener og kongregasjoner.⁷⁶ Det vil med andre ord si at den katolske kirke sender ut nær to milliarder kroner årlig til sine misjonsfelt, et ganske anseelig beløp når man tar i betraktning at kirken også yter humanitær hjelp til «u-landene», støtte som ikke er tilknyttet det regulære misjonsarbeid. Som eksempel kan nevnes den biskopelige *Adveniataksjon* som i 1963 i Tyskland innbrakte 34,6 millioner DM til beste for Latin-Amerika og *Misereor-aksjonen* til hjelp for nødlidende i verden, som samme år samlet 48,5 millioner DM.⁷⁷

Paul VI, som viste sin misjonsinteresse ved å foreta en reise til afrikanske misjonsfelt da han var kardinal av Milano, har i sin *Motu proprio* fra 1966 tatt initiativet til å skaffe kirken større og sikrere inntekt til sitt misjonsarbeid. Han minner om at daglig bønn og offer er nødvendig, men og om at det er nødvendig å organisere misjonsinnsatsen sterkere. En prest i hvert stift skal ta seg av misjonen. Det skal opprettes kontakt mellom misjonsstuderende og andre studenter. Biskopene skal sørge for å fremme misjonskallet, og bispekonferansene skal sette opp komiteer for misjonen. Den viktigste økonomiske bestemmelse er vel oppfordringen om at hvert bispedømme skal sende en bestemt misjonskvote til Roma.⁷⁸

Det er *Jesuitordenen* som leverer de fleste misjonærer til den katolske kirke. Ordenen hadde i 1965 over 36 000 medlemmer. Av dem var 7 125 misjonærer i de regulære misjonsområder og 4 375 (misjons-)prester i Latin-Amerika. Ordenenes nye general, den dynamiske Pedro Arrupe har i 27 år vært misjonær i Japan.⁷⁹ Det er tydelig at ordenen i de siste årene i stigende grad er aktiv for misjonen, for i 1959 ble den oppgitt å ha 34 293 med-

lemmer hvorav 3 778 var virksomme i misjonen. Av dem var igjen 1 610 misjonsprester. Den siste opplysningen forteller at ikke alle de 7 125 som er nevnt ovenfor kan være misjonsprester, men trolig 3 000—3 500.⁸⁰ Millot opplyser at det i 1950 var omkring 16 000 katolske «europæiske» misjonærer fordelt på rundt nitti ordener og kongregasjoner, hvorav forøvrig 54 var stiftet etter år 1800 og 16 siden begynnelsen av vårt århundre. Men bare seks av disse organisasjoner hadde i 1950 mer enn tusen medlemmer på misjonsfeltene. De fire største misjonsordener var da Jesuitene (3 973 misjonærer), «de hvite fedre» (1 797), fransiskanerne (1 774) og salesianerne av St. Johannes Bosco (1 374).⁸¹

Det er ellers meget vanskelig å få sikre opplysninger om katolsk misjonsstatistikk. Det samme gjelder i og for seg protestantisk misjon. I en leksikonartikkel av *Anton Freitag* om *Missionsinstitute* oppgis at den katolske kirke i juni 1959 hadde 31 715 misjonsprester, 12 227 misjonsbrødre og 71 558 misjonssøstre. Av dette skulle man tro at den katolske kirke i 1959 (tallene kan kanskje gjelde 1958) hadde en misjonærstab på drøyt 115 500 mannlige og kvinnelige misjonærer.⁸² Slik er det imidlertid ikke. I en statistikk noen sider lengre ut i samme leksikonbind finner vi samme antall prester i de katolske misjoner, men her opplyses det at 12 193 av dem er stedegne (*einheimische*).⁸³ Tallet på det vi forstår ved misjonsprester blir da i 1959 (1958?) egentlig 19 522. På lignende måte blir det med tallet på misjonssøstre. Om dem blir det opplyst at ca. halvparten av misjonssøstrene i 1957 var «*einheimische*».⁸⁴ Tallet på misjonsbrødrene oppgis til 12 237 i 1959, men det fortelles ikke hvor mange av disse som er «innfødte».⁸⁵ En litt eldre statistikk taler om ca. 10 000 misjonærbrødre hvorav ca. halvparten er «innfødte».⁸⁶ Det skulle for 1959 gi ca. 6 000 misjonsbrødre, ca. 35 000 misjonssøstre og ca. 19 500 misjonsprester eller i alt ca. 61 000 katolske misjonærer. En statistisk oppgave fra Propagandaen fra desember 1959 gir disse tallene for 702 kirkelige distrikter — tallet på misjonsstift er nå ca. 770 — : 35 500 prester, 12 000 misjonsbrødre og 75 000 misjonssøstre. Av disse er henholdsvis 13 500, 5 000 og 38 000 «innfødte».⁸⁷ Da får vi følgende tall fra desember 1959:

21 600 misjonsprester, 7 000 misjonsbrødre og 37 000 misjons-søstre, eller i alt 65 500 katolske misjonærer. Samme kilde oppgir dessuten 100 000 kateketer, 145 000 lærere, 500 misjonsleger og en «nursing staff» på 5 000 som gir en totalsum på 373 000 personer som arbeidet i katolske misjonsområder i 1959. Det er her tydeligvis tale om felter som er avhengige av Propagandaen, hvilket igjen betyr at de faktiske tall for misjonsfeltene og de unge kirke må være større. Jeg har referert dette så vidt utførlig for å vise hvor forsiktig man må være med å feste lit til den første statistiske opplysning man støter på når det gjelder misjonen. Jeg kan tilføye at en anmodning til det internasjonale katolske misjonsinstitutt i Münster om å få tilsendt nyere misjonsstatistikk ikke førte frem. En forespørsel til Propagandaens informasjonsentral, Agenzia Internazionale Fides i Roma ble og resultatløs. Noen tall fra den protestantiske sektor av verdensmisjonen for samme år kan være av interesse. Ifølge en undersøkelse som Missionary Research Library i New York har foretatt, var det i 1959 i alt i virksomhet 42 250 evangeliske misjonærer.⁸⁸ Det vil da si at den romersk-katolske kirke har vel halvannen ganger så mange misjonærer som de ikke-katolske samfunn. Men om vi legger tallene fra World Christian Handbook 1962 til grunn, ca. 494 millioner romerske katolikker og ca. 264 millioner protestanter, så blir evangelisk misjon tallmessig relativt sterkere enn katolsk.⁸⁹

Det kan ellers være på sin plass å nevne at *Frankrike* har inntatt og fremdeles inntar den ledende plass i katolsk misjonsarbeid. Stadig sender dette landet flere misjonsprester, ca. 4 600, enn noe annet land. På de neste plassene kommer Nederland med 3 300 og Belgia og Italia med 3 200 hver.⁹⁰

Den katolske kirke legger uhyre vekt på å få etablert et ordnet og kontinuerlig menighetsarbeid på misjonsfeltene og i de unge kirker, «kirkeplanting». Av denne grunn har man også i vårt århundre lagt stor vekt på utdanning av «innfødte» prester. Gang på gang har pavene i sine rundskriv ivret for utdannelsen av innfødte prester. Det gjelder for eksempel Benedikt XV's *Maximum illud* fra 1919, Pius XI's *Rerum Ecclesiae* av 1926,

Pius XII i *Evangelii Praecones* av 1951, og Johannes XXIII i *Princeps Pastorum* fra 1959.⁹¹ De pavelige oppfordringer har ikke vært forgjeves. I 1889 var det 870 «innfødte» prester og 2 700 seminarelever. I 1939 var tallet åttedoblet og i 1959 var det femtendoblet.⁹² Allikevel hører spørsmålet om rekruttering av «innfødte» prester til katolsk misjons mest påtrengende oppgaver, noe som gjenspeiler seg i katolske misjonstidsskrifter og håndbøker.⁹³ I 1921 fantes bare 1 «innfødt» biskop, i 1941 16 og i 1961 var det 113 hvorav fem kardinaler.⁹⁴

Det blir da en selvfølge at Propagandaen legger vekt på å opprette utdanningsanstalter for vordende prester. For det akademiske år 1963/64 støttet eller opprettholdt Propagandaen 81 presteseminarer (*seminaria majora*) og 358 gutteseminarer (*seminaria minora*). De hadde henholdsvis 5 700 studenter og 30 685 elever. *Afrika* kom langt frem på listen med 38 presteseminarer og 192 gutteseminarer med 1 807 studenter og 20 099 elever. Tilgangen på nye afrikanske preste-studenter var 444 og nyordinerte 178.⁹⁵

Når det gjelder de øvrige undervisningssektorer, gir Propagandaen følgende tall for 1960 for sine misjonsfelter: 46 326 elementærskoler med 4 665 788 elever, 5 705 høyere skoler med 1 121 554 elever, 1 142 tekniske skoler med 56 871 elever og 476 lærerskoler med 30 722 elever. Samme kilde oppgir, forbausende nok, at det i 1960 i alt i Propagandaens skoler på misjonsfeltene var 22 121 697 elever (13 204 107 gutter og 8 917 590 piker) med 145 000 lærere. Det nære Østen har to katolske universitet, Indonesia et, Afrika to, Formosa et og India alene roser seg av å ha 75 universitets colleges. Dessuten regner man med anslagsvis 140 000 oversjøiske studenter i vestlige katolske universitet.⁹⁶ I en artikkel som er trykt i 1962, oppgir Johs Batrray at Propagandaen da hadde 50 000 skoler med 5 000 000 elever.⁹⁷ Vi må vel da tenke oss at det i det overveldende tallet, 22 millioner elever, må være innesluttet barn og voksne som mottar dåpsundervisning (katekumener) uten å være regulære skoleelever.

En undervisningsoppgave som i særlig grad har engasjert

katolsk misjon i vår tid, er utdannelsen av kateketer. En rekke kateketsentra er opprettet til utdanning og videre skoling. En mann som i denne sammenheng fortjener å nevnes, er *Johs. Hofinger*, som også har virket for tilpasning av liturgien til de enkelte misjonsområder. Kateketutdanning og liturgisk tilpasning er ledd i de unge kirkers selvstendigjørelse og rotfesting i hjemlig jord.⁹⁸

Det later til å være lettere å skaffe pålitelig statistikk over det karitative misjonsarbeid. I Propagandaens områder er det opplyst at det i 1960 var ca. 1 200 sykehus, 300 spedalskehjem, 3 300 poliklinikker, også kalt dispensaries og Armenapotheken, 1 800 barnehjem og 350 aldershjem.⁹⁹

Katolske håndbøker i misjonskunnskap pleier å ta med geografisk bestemte oversikter over misjonsarbeidet. Her må vi dessverre nøye oss med å gjengi noen tall som kan belyse eventuell fremgang eller tilbakegang. Vi bygger i første rekke på en statistikk som *Herder Correspondence* har utarbeidet på grunnlag av *Annuario Pontificio* for 1954 og 1965.¹⁰⁰ Dette medfører at tallene for både folkemengde og katolikker gjelder 1953 og 1964. I løpet av denne perioden er hele verdens folkemengde steget med ca. 27 prosent, mens tallet på katolikker har steget med hele 28 prosent. Relativt sett har katolikkene gått tilbake i Europa, idet folkemengden har økt med femten prosent og tallet på katolikker med bare ti prosent. Til gjengjeld har den romersk-katolske kirke gått kolossalt frem i *Afrika*, der folketallet er økt med 50 prosent og tallet på katolikker med hele 85 prosent. Det oppgis å være 28 millioner romerske katolikker i Afrika, og man må anta at dette tallet inkluderer katekumener. Afrikaeksperten *Walbert Bühlmann* opplyste nemlig i 1963 at tallet på afrikanske romerske katolikker hadde vokst fra 11 millioner i 1949 til vel 22 millioner eller 26,2 millioner i 1962, hvis man regner med katekumenene.¹⁰¹ I Nord-Afrika har det riktignok vært relativ, og til dels absolutt, nedgang, således i Tunis og Algérie, men så har veksten vært så meget større for eksempel i Mozambique og Kenya.

I *Asia* oppgis folkemengden å ha økt med 35 prosent og tallet

på katolikker med 50 prosent, slik at disse nå skulle telle ca. 40 millioner, China ikke medregnet. En slik opplysning er selvsagt umulig å kontrollere, men vi er ikke helt uten holdepunkter. For Indias vedkommende opplyser Bühlmann at tallet på romerske katolikker der har vokst fra ca. 4,4 millioner i 1951 til vel 6 millioner i 1961.¹⁰² The Catholic Directory of India for 1964 oppgir tallet på indiske katolikker til 6 515 592.¹⁰³ En annen kilde taler om sterk fremgang i S.Vietnam, hvor det i 1964 skulle være 1 455 000 og om at det tross forfølgelse og emigrasjon i N.Vietnam fremdeles var 834 000 katolikker der.¹⁰⁴ Tallet på katolikker i Japan ble i 1965 oppgitt til ca. 309 000 og i Korea til 575 000.¹⁰⁵ Det landområde i Asia hvor katolikkene likevel står sterkest, er *Filippinene*. Her angis tallet på katolikker i 1962 til nøyaktig 22 280 346, eller ca. 80 prosent av befolkningen.¹⁰⁶ Alt i alt later det til at tallet 40 millioner romerske katolikker i Asia er noenlunde holdbart, for så vidt som religionsstatistikk i det hele kan betegnes som tilnærmet pålitelig. Roma gir helt avkall på statistikk for kirken i China etter at kommunistene overtok makten, men regnet med ca. 3 269 000 romerske katolikker i 1950.¹⁰⁷

Som de fem land med størst katolsk folkemengde er satt opp Brasil med 70,2 millioner, U.S.A. med 44, Italia med 46,3, Frankrike med 39,5 og Mexico med 35.¹⁰⁸ Med en samlet romersk-katolsk folkemengde på ca. 564,7 millioner får man et inntrykk av en ekspanderende kirke som generelt svarer til den uhyre forpliktende konsiluttalelse om kirken som etter sitt vesen er misjonerende.¹⁰⁹

Denne kirke befinner seg i en alvorlig, og lovende, *krise*, en krise som på en og samme tid bærer i seg kravet om en gjennomgripende *ajourføring* til dagen og morgendagen og en *tilbakevenden* til kilden, som for denne kirken vil si urtradisjonen, Bibelen og kirkefedrene.¹¹⁰

Ingen må tro at konsilet her har brakt løsningen. Vaticanum II har bare åpnet vei for en mulig løsning. Det gjelder også de spesifikke misjonsproblemer. Vi har pekt på Paul VI's omsorg for det økonomiske grunnlag. Men i pavens *Motu proprio* av

august 1966 var en annen sak satt som det første av de 24 punkter: *misjonsteologien*. Denne skal utgjøre en organisk del av all teologi. Men paven tenker ikke her bare på misjonsvitenskap som et ledd i presteutdannelsen, som undervisningsfag. Han peker på tre forskningsoppgaver som den postkonsiliare katolske (og evangeliske!) missiologi må trenge inn i på ny: «the ways of the Lord for the preparation of the Gospel and the possibility of the salvation of the nonevangelized are to be considered and also the necessity of evangelization and incorporation in the Church is to be inculcated.»¹¹¹ Strengt tatt nevner jo forresten paven bare misjonsmetodikken og frelsesmuligheten for de ikke-evangeliserte som forskningsoppgaver og nødvendigheten av å evangelisere og innlemme i kirken som noe som skal innskjerpes, altså noe i seg selv innlysende nødvendig. Paven har også ellers betont at oppdagelsen av positive elementer i ikke-kristne religioner så langt fra skal passivisere kirken, men snarere stimulere dens misjonsaktivitet.¹¹² De misjonsproblemer som her er nevnt, møter vi på forskjellig måte igjen i diskusjonen om akkommodasjonsmetoden, et tema vi håper å kunne komme tilbake til. Vi pretenderer selvsagt ikke her å ville gi noen fullstendig utredning om nåværende katolsk misjonsproblematikk, men vil nevne at man har vært meget opptatt av *kommunismen* som den misjonerende kirkes motspiller. Noe annet ville ha vært underlig, for siden 1954 har ikke mindre enn 292 bispedømmer, av dem 166 under Propagandaen, vært under et kommunistisk styre som følger eller legger vanskeligheter i veien for den kristne kirke.¹¹³ Andre problemer, som man også har felles med evangeliske samfunn, hører sammen med ord som nasjonalisme og Islam.¹¹⁴ Felles har også vært mer aksidensielle vanskeligheter, som de i Kongo, der den katolske kirke rapporterte 108 misjonsarbeidere drept fra 1960 til utgangen av 1964.¹¹⁵

Enda et problem skal nevnes: misjonærrekrutteringen. Tilgangen på misjonærer har i det siste decennium vært betenkelig liten. Mens Frankrike i 1951 sendte ut 146 nye misjonærer, sendte landet i 1963 bare 59, og mens kirken i 1951–53 gjennomsnittlig sendte 850 nye misjonærer, var tallet i 1959–61 sunket

til 331 i gjennomsnitt.¹¹⁶ Årsakene til dette kan være mange. En generell løftning av utdanning og levestandard kan gjøre presteutdanning og prestegjering mindre tiltrekkende enn tidligere. Vanskeligheter med visum anføres som en av årsakene. Og dette at Latin-Amerika trekker til seg potensielle (og faktiske) misjonærer, som ikke regnes med i misjonærstatistikken, teller med. I 1963 sendte Spania alene 300 prester til dette området.¹¹⁷ I denne situasjon har katolske biskoper den viktige oppgave å søke å formidle misjonskallet til unge mennesker, men det blir også tvingende nødvendig å gi alle som reiser ut i misjonens tjeneste den best mulige utdanning. Vi skal derfor i en senere artikkel se litt på katolsk misjonærutdanning og katolske misjonsinstitutter.

NOTER

¹ Den ortodokse kirke gjorde seg lite gjeldende, og innsatsen ved *John Eliot* og det engelske misjonsselskap fra 1649 som hadde til oppgave å drive misjon i New England hadde nokså beskjedent anfang jevnført med samtidig katolsk misjonsaktivitet. Grunnene til den manglende evangeliske misjonsvirksomhet skal vi ikke komme inn på her.

² *Bengt Sundkler*, *Missionens värld*, Stockh. 1963 s. 59 ff.; allerede i 1454 og 1456 hadde Portugal fått privilegier og misjonsansvar i Afrika, *Alphons Mulders*, *Missiongeschichte*, Regensb. 1960 s. 195; *Stephen Neill*, *A History of Christian Missions (Pelican)*, Hermondsworth 1966 s. 141. Paven undertegnet tre dokumenter i 1493 om patronatmisjon.

³ *August Franzen*, *Kleine Kirchengeschichte*, Freib. im B. 1965 s. 321, som sterkt beklager denne form for misjon.

⁴ *Johs. Beckmann*, *Patronat*, *Lexikon f. Th. u. Kirche VIII* s. 195 f.

⁵ *Andreas Semois*, *Auf den Wege zu einer Definition der Missionstätigkeit*, Gladbach 1948 s. 4. Jfr. *Bernard Arens*, *Handbuch der katholischen Missionen* Freib. im B. 1925 s. 1. «Der Begriff Mission wird in der katholischen Literatur nicht einheitlich gefasst». Jeg beklager at jeg under mitt arbeid med katolsk misjon både i dette bidrag og i de arbeider som senere skal offentliggjøres, bare unntagelsesvis har hatt adgang til franske avhandlinger i originalsproget.

⁶ *Thomas Ohm*, *Machet zu Jüngern alle Völker*, Freiburg 1962 har s. 33 f. utførlig bibliografi og drøftelse s. 35–57.

⁷ *A. Semois*, *The Evolution of the Christian Missions*, i *Gerald H. Anderson* (ed.). *The Theology of the Christian Missions*, Lond. 1961 s. 130 f. *Parisetidsskr. Parole et Mission* er talerør for tendensen. *Thomas Ohm* sier også i R.G.G. IV³ s. 999 at det hersker meningsforskjell blant katolske misjonsforskere m. h. t. misjonens begrepsbestemmelse og målsetting.

⁸ *Concilium*, März 1966 s. 159; jfr. *David Andreas Seeber*, *Das Zweite Vatikanum. Konzil des Übergangs*, Freib. im B. 1966 s. 211.

⁹ *Karl Müller*, *Die Weltmission der Kirche*, Heidelberg 1960 s. 6. *Ferdinand Klostermann*, *Das christliche Apostolat*, Innsbruck 1962 s. 808, note 2070 mener at skillet mellom indre og ytre misjon vansk. lar seg opprettholde.

¹⁰ Ohm, o.a. s. 37 f. Vi tar ikke her opp den spes. betydning av ordet i «*missio canonica*».

¹¹ S. s. 37 ff., Semois o. a. Auf dem Wege s. 5 ff.

¹² Lex. f. Th. u. Kirche 2. Aufl. VII s. 453 f.

¹³ Sundkler o.a. s. 26 understreker dette, men går, synes jeg, ikke tilstrekkelig konkret inn på spørsmålet om deres frelsesmulighet som ikke i sitt jordeliv er stillet overfor evangeliets nådetilbud.

¹⁴ Karl Rahner, *Sendung und Gnade*, 4. Aufl., Innsbruck 1966 s. 398 f. 403, s. 405 f. tales det om frelse ved Guds nåde av hedningene på veier som vi ikke kan utforske. Joseph Ratzinger, *Die letzte Sitzungsperiode des Konzils, Köln 1966* s. 59 f. har samme oppfatning og taler om misjonsideens krise i vår tid.

¹⁵ *Det andet Vatikanconcils dekret De Activitate Missionali Ecclesiae*. Kirkens missionsvirksomhet, «*Ad Gentes*», Københ. 1966 s. 25 (kap. I,7). Tydeligere i Det annet Vatikanconcils konstit. *De Ecclesia*, Oslo 1965 s. 37 (kap. 2, 16): «For de som uforskyldt er uten kunnskap om Kristi evangelium og hans Kirke, men som ikke desto mindre søker Gud av et oppriktig hjerte — og under nådens impulser prøver å gjennomføre hans vilje slik de erkjenner den ved sin samvittighet — kan nå frem til den evige frelse.» — Det er ikke tale om «alles frelse», s. s. s. 35 (kap. 2, 14): «Den som ikke vedblir i kjærligheten, og som holder sig til Kirkens skjød i det ytre, men ikke i sitt «hjerte», blir imidlertid ikke frelst, til tross for at han er innlemmet i Kirken.»

¹⁶ John William Fletcher, *A vindication of the Rev. M. Wesley's last minutes* (Four checks to antinomianism), Bristol 1771–72, Fourth check s. 150. De tenkte seg at denne frelse var grunnet i Guds nåde og Kristi fortjeneste og at den kom dem til del som levde et godt liv i guds frykt i overrensstemmelse med den etiske erkjennelse de hadde.

¹⁷ Nils Bloch-Hoell, *Pinsebevegelsen*, Bergen 1956 s. 321.

¹⁸ Hubertus Halbfas, *Einübung in die Kirche*, s. 4 f. i *Die missionar. Erziehung in der Volksschule*. Schriften zur kateketischen Unterweis. 11. Düsseld. 1964; Rahner o.a.s. 398 ff. René Lange S. J. har like frem uttalt at misjonen ikke er en del av frelsesverket for frelsen er mulig for hedningene uten misjonens hjelp! Semois 243 ff.

¹⁹ Herder *Correspondence*, Dec. 1966 s. 356; *Priester und Mission* 1965 s. 97.

²⁰ J. Schmidlin, *Katholische Missionslehre im Grundriss*, Münster 1923, s. 30 f., 243 ff.

²¹ Ohm o. a. s. 50 f.; Semois o. a. Auf dem Wege s. 5 ff.

²² Semois o. a. s. 8 ff.; Ohm o. a. s. 51 f.; 280, 293 polemiserer mot Pierre Charles' misjonssyn, Hendrik Kraemer, *The Communication of the Christian Faith*, Lond. 1960 s. 51 f. gir en skjev karakteristikk når han sier: «To put it sharply, not so much the message must be proclaimed, but the Church as a keeper of infallible truth and as hierarchical institution must be transplanted.» Jfr. Charles Couturier, *The Mission of the Church*, Baltimore, Lond. 1960 s. 14: «Planting the church is not, in the first place, erecting buildings, nor is it creating a local clergy, nor even establishing Catholic worship; it is announcing that «the kingdom of heaven is at hand».»

²³ Semois o. a. s. 11.

²⁴ Müller, o. a. s. 7; jfr. s. 10–14 «Der Missionsgedanke in der Hl. Schrift.»

²⁵ Ohm o. a. s. 53 f.

²⁶ Josef Glazik, *Mission Gottes und der Kirche, Die missionar. Erziehung in der Volksschule*. Schriften zur katechet. Unterweis. 10, Dusseld. 1964 s. 3–12. Det er påfallende hvordan dette verket orienterer misjonstanken ut fra Bibelen, s. 13–23: Georg Schückler, *Bibeltheologische Besinnung zur Mission*; s. 39–82: Fritz Andreae, *Der Missionsgedanke im Alten Testament*; s. 83–107: Ludwig Leitheiser, *Der Missionsgedanke im Neuen Testament*.

- 27 Glazik o. a. s. 3
- 28 Norman Goodall (ed.), *Missions under the Cross*, Lond. 1953 s. 189.
- 29 Karl Hartenstein, *Theologische Besinnung*, i *Walter Freytag* (ed.), *Mission zwischen Gestern und Morgen*, Stuttg. 1952 s. 51 ff.; *Wolfgang Metzger* (ed.), *Karl Hartenstein. Sein Leben für Kirche und Mission*, Stuttg. 1953 s. 359 f. *Georg F. Vicedom*, *Missio Dei. Einführung in eine Theologie der Mission*, München 1960. Jesuiten *Charles Couturier*, *The Mission of the Church*, Lond./Baltimore 1960 s. 1 ff. er inne på lignende tanker. I en postkonsiliar artikkel sier *Karl Müller*, *Die grossen Prinzipien der zentralen Missionsleitung*, *Concilium* 1966 s. 169: «Die Sendung der Kirche sei nichts anderes als die Fortsetzung der Sendung Christi.»
- 30 Glazik o. a. s. 4 f.
- 31 Rahner o. a. s. 405.
- 32 Glazik o. a. s. 6
- 33 S. s. s. 7 ff
- 34 S. s. s. 9
- 35 Mulders o. a. s. 365
- 36 *Neue Zeitschr. f. Missionswissenschaft*. 1966 s. 241–59, 1967 s. 18–26.
- 37 *De Activitate Missionali* s. 15 (Innl. 1); jfr. *Det annet Vatikanconsils dogmatiske konstitusjon De Ecclesia*, Oslo 1965 s. 82 (kap. 7, 48 b). Se *O. G. Myklebust*, *Vaticanum II og verdensmisjonen* *Tidsskrift f. Teol. og Kirke* 1966 s. 245 ff. Kirkekonst. er forøvrig sitert i hvert av misj.dekretets 6 kapitler.
- 38 *De Activ. Miss.* s. 17 (kap. 1,2)
- 39 *Josef Glazik*, *Das Konzilsdekret Ad Gentes*, *Zeitsch. f. Miss.wiss. u. Rel.wiss.* 1966 s. 69. Jfr. *Henri de Lubac*, *Le fondement théologique des missions*, Paris 1946 s. 30 og s. 16, *Kristi sendelse på jorden*.
- 40 *Neue Zeitsch. f. Miss.wiss.* 1966 s. 247
- 41 *De Activ. Miss.* s. 23 (kap I,6)
- 42 S. s. s. 22 f., 29, 32, 44 f., 49, 54 f., 61 (kap. 1,6, II, 10, 13, III, 20, IV, 27, V, 29, VI, 35)
- 43 S. s. s. 15, 20 f. (innl. og kap. I,5)
- 44 En lignende innvending har metodisten dr. *Eugene L. Smith* i *Walter M. Abbott/Joseph Gallagher*, *The Documents of Vatican II*, Lond./Dublin 1966 s. 633.
- 45 *Bernard de Vaulx*, *Katholische Missionsgeschichte*, Aschaffenburg 1962 s. 5
- 46 Ohm o. a. s. 471 f.; *Renè P. Millot*, *Missions in the World Today*, Lond. 1961 s. 42 f.
- 47 *De Activ. Miss.* s. 36.
- 48 *Det annet Vatikanconsils dekret. De Apostolatu Laicorum*. *Legfolkets apostolat*, Oslo 1966 s. 11 (kap. 1,2).
- 49 *De Activ. Miss.* s. 9,29 (kap. II, 10 f.); *Lex. f. Th. u. Kirche* I s. 755 f., *Apostolat*; Ohm, o. a. s. 39 f.; *Einar Molland*, *Hadde oldkirken et misjonsprogram og beviste misjonsmetoder?* *NOTM* 1962 s. 193 ff.; jfr. *De Ecclesia* s. 61 (kap. 4,33); *Klostermann* o. a. s. 114 ff.
- 50 *Emil Birkeli*, *Misjonshistorie I* Oslo 1935 s. 36, 39. Jfr. *G. Warneck*, *Evangelische Missionslehre*, Gotha 1897 II s. 23 f.
- 51 *Lex. f. Th. u. Kirche* VII s. 454.
- 52 *Heinrich Scharp*, *Wie die Kirche regiert wird*, Frankfurt a. M. 1962 s. 50 ff.; *Millot* o. a. s. 42 f.; *Lindeberg* o. a. s. 184 ff.; *Arens* o. a. s. 2 ff.; *Lex.f.Th. u. Kirche* V s 1346 ff.
- 53 *Annuario Pontificio 1967*, Città del Vaticano 1967; *Ohm* o. a. s. 778 ff. *Arens* o. a. s. 7 ff.; *Scharp* o. a. s. 50 ff.
- 54 *Seeber* o. a. s. 277.
- 55 *Fulton J. Sheen*, *Morticians of a Conciliar Decree*, *Worldmission* 1966 s. 5 ff.
- 56 *De Activ. Miss.* s. 55 ff., 75 (kap. V 29)

- ⁵⁷ *International Fides Service* 17/8 1966 s. 426; *Herder Correspondence* Nov. 1966 s. 337
- ⁵⁸ De Activ. Miss. s. 55, 57 ff. (kap. V 28, 30, 32, 33). I Vest-Tyskland er 7 mannlige og 6 kvinn. misj.-ordener gått sammen om et bedre og rimeligere tidsskrift enn de 4 som da gikk inn. *Herder Correspondence* Nov. 1966 s. 347
- ⁵⁹ Internat. Fides. Serv. 17/8 1966 s. 428; Seeber o. a. s. 300 note 53a
- ⁶⁰ Müller o. a. s. 140; jfr. *Werner Promper*, Priesternot in Lateinamerika, Løwen 1965 s. 31 f.; 284.
- ⁶¹ Den engelske teksten har «Institutes», den tyske «Missionsinstitute», jfr. note 58. Abbott/Gallagher o. a. s. 614 note 74 forklarer betydningen av ordet.
- ⁶² De Activ. Miss. s. 57 (kap. V, 29); Internat. Fides Serv 17/8 1966 s. 426 ff.
- ⁶³ S. s.
- ⁶⁴ Internat. Fides Service 17/8 1966 s. 426.
- ⁶⁵ S. s.; jfr. Arens o. a. s. 7 ff.; Müller o. a. s. 63 ff.; Ohm o. a. s. 778 ff.
- ⁶⁶ Ohm o. a. s. 786 ff.
- ⁶⁷ *Anton Freitag* (ed.) *The Universe Atlas of the Christian World. The Expansion of Christianity through the Centuries.* Lond./Bruxelles 1963 s. 168.
- ⁶⁸ *Walberth Bühlmann*, Afrika. Die Kirche unter den Völkern, Mainz 1963 s. 118. Man må ta i betraktning at hver enkelt katolsk misjonær er ugift og billig arbeidskraft. Ohm o. a. s. 769 hevder at katolsk misjon har lagt for liten vekt på selvfinansiering i de unge kirker.
- ⁶⁹ Ohm o. a. s. 771.
- ⁷⁰ *Hansjosef Theysen*, Das Päpstliche Werk des Glaubensverbreitung, i Die miss. Erziehung in der Volksschule, Schriften z. katechet. Unterw. 10., Düsseld. 1964 s. 268 ff.
- ⁷¹ S. s.; jfr. eks. av de nevnte publikasjoner, årg. 1966.
- ⁷² *Anton Quell*, Das Päpstliche Missionswerk der Kinder in Deutschland, i o. a. Die miss. Erziehung s. 283 ff.; Lex. f. Th. u. Kirche VIII s. 53.
- ⁷³ *Alfons Pohl*, Das Päpstliche Werk vom heiligen Apostel Petrus, i o. a. Die miss. Erziehung s. 291 ff.; Lex. f. Th. u. Kirche VIII s. 53 f.
- ⁷⁴ Lex. f. Th. u. Kirche VIII s. 54; o. a. Die miss. Erziehung s. 276 ff. Der Ludwig Missionsverein, Müller o. a. s. 71 ff.
- ⁷⁵ Internat. Fides Service 1965, 15/5 s. 284 ff.; *Herder Correspondence* 1966 Dec. s. 339.
- ⁷⁶ Ohm o. a. s. 768; Müller o. a. s. 71.
- ⁷⁷ O.a. Die miss. Erziehung s. 294 ff.
- ⁷⁸ Internat. Fides Service 17/8 1966 s. 428.
- ⁷⁹ *Die Katholische Missionen* Mai/Juni 1966 s. 99; *Hansjosef Theysen*. In alle Welt. Missionsberuf heute, Köln 1965 s. 262 oppgir 36 000 jesuitter hvorav 19 % var misjonærer. Tallene stemmer således.
- ⁸⁰ Lex.f.Th.u. Kirche V. S. 919.
- ⁸¹ Millot o.a. s. 31.
- ⁸² Lex.f.Th.u. Kirche VIII s. 469. Det opplyses at misjonssøstrene representerer ca. 500 ordener og kongregasjoner.
- ⁸³ S. s. s. 474.
- ⁸⁴ S. s. s. 479.
- ⁸⁵ S. s. s. 469.
- ⁸⁶ *Weltkirchen Lexikon.* München 1960 s. 943.
- ⁸⁷ Freitag o.a., *The Universe Atlas* s. 154, «The last accurate general survey of the territories under the Propaganda».
- ⁸⁸ NOTM 1961 s. 56.
- ⁸⁹ *World Christian Handbook* 1962 s. 243. Tallene er her foreldet.
- ⁹⁰ S. s.; År 1900 var 70 prosent av de romersk-katolske misjonærer franske, i 1930 under 50 prosent. *K. S. Latourette*, A. History of the Expansion of Christianity, VII,

N. Y. Lond. 1945 s. 42; *Herder Correspondance*, March 1964 s. 131 opplyser at Nederland har ute 4397 misjonsprester, og i alt ca. 9000 nederlendere i aktivt misjonsarbeid.

⁹¹ (Josef Glazik, ed), *Päpstliche Rundschreiben über die Mission* von Leo XIII, bis Johannes XXIII, Münsterschwarzach 1961 s. 15, 29 ff., 38, 42 f., 71.

⁹² Millot o.a. s. 57.

⁹³ *Concilium* 1966 s. 173; *Internat. Fides Service* 8/1.1965; *Schule u. Mission* 1965 s. 97 f.; *Priester u. Mission* 1965 s. 97.; Müller o.a. s. 72 ff.; Millot s. 33 ff.

⁹⁴ Lex. f. Th. u. Kirche VII s. 474; Mulders o. a. s. 427 oppgir 125 innfødte biskoper; Freitag o.a. *The Universe Atlas* s. 176 opplyser at den kinesiske kardinal Thomas Tien, som er i eksil i 1959 ble Apost. administrator på Formosa.

⁹⁵ *Status Seminarium Indigenarum, quae a Pontificio Opere a S. Petro Apostolo Subsidia Recipiunt. Statisticae informationes pro anno academica 1963—64*, Romae 1964; *Herder Correspondence* Dec. 1965 s. 339 oppgir 74 presteseminarer med 6 045 studenter og 352 gutteseminarer med 35 208 elever.

⁹⁶ Freitag o.a., *The Universe Atlas* s. 155.

⁹⁷ Lex. f. Th. u. Kirche VII s. 478.

⁹⁸ *Johannes Hofinger*, Katechetik Heute, Freiburg i B. 1961.

⁹⁹ Lex. f. Th. u. Kirche VII s. 459; jfr. Millot o.a. s. 66.

¹⁰⁰ *Herder Correspondence* July 1966 s. 208 f. Sept./Okt. 1966 s. 282 f.

¹⁰¹ *Walbert Bühlmann*, a. o. s. 322.

¹⁰² Bühlmann o. a. s. 323.

¹⁰³ *Internat. Fides Service* 27/1 1965 s. 51 f. Dette stemmer med opplysn. i (*Sacra Congregatio De Seminariis Et Studiorum Universitatibus*), *Seminaria Ecclesiae Catholicae*, Città del Vaticano 1963 s. 1666 ff. hvor India er ført opp med 6,28 millioner rom.-kat. og Ceylon med 740 000.

¹⁰⁴ *Priester u. Mission* 1965 s. 96.

¹⁰⁵ *Schule u. Mission* 1965 s. VIII ff.

¹⁰⁶ Dette tallet har både o. a. *Seminaria Ecclesiae Cath.* s. 1668 og Lex. f. Th. u. Kirche VIII (1963) s. 463.

¹⁰⁷ Lex. f. Th. u. Kirche II s. 1068.

¹⁰⁸ *Herder Correspondence* July 1966 s. 268 f.; o.a. *Seminaria Ecclesiae Cath.* s. 1676 angir ca. 43 mill. for USA.

¹⁰⁹ *Herder Correspondence* s. s.; *De Activ. Miss* s. 17 (kap. 1, 2).

¹¹⁰ *Walbert Bühlmann*, Die Bibel in der katholischen Weltmission, *Neue Zeitschr. f. Miss. wiss.* 1960 s. 1 ff. roser sterkt evangelisk Bibel-spredning i misjonslandene. Katolsk misjon har på dette felt ikke ytet det halve, men er dog nå på fremmarsj. Jeg opererer her med det tradisjonsbegrep som i denne sammenheng er det aktuelt katolske.

¹¹¹ *Internat. Fides Service* 17/8 1966 s. 426.

¹¹² *Internat. Fides Service* 19/5 1965 s. 283, tale til ledere for de pavelige misjonsverk.

¹¹³ Freitag o. a. *The Universe Atlas* s. 152; jfr. Müller o. a. s. 109—20; Millot o. a. s. 123 ff.; *Internat. Fides Service* 13/1 1965 s. 12, pavens julebudskap 1964.

¹¹⁴ Paven satte 8/8 1964 ned en kommisjon for muhammedanske land iflg. *Priester und Mission* 1965 s. 93; jfr. *De Ecclesiae Habitudine Ad Religiones Non-Christianae*. Om kirkens forhold til de ikke-kristne religioner, Oslo 1966 s. 12 f. (Innl. 3.)

¹¹⁵ *Internat. Fides Service* 20/1 1965 s. 31.

¹¹⁶ *Priester und Mission* 1965 s. 97.

¹¹⁷ S. s.; jfr. *Indian Ecclesiastical Studies* 1965 s. 284.